

İki kentin düşündürdükleri...

Sedef PEKİN

İki kent düşünün: Birinde yaşamı kurallar belirliyor, öbüründe zevkler. Birinde neredeyse hiç gülünmüyor, öbüründe günler kahkahayla başlıyor... Şiba ile Lata'dan söz ediyoruz. Yani İrem Uşar'ın yazdığı, Sadi Güran'ın resimlediği LataŞiba'da anlatılan kentlerden.

İki kent düşünün, birbirinin tam zıddı. Halklarının adından başlasak; birininki "Dar", diğeri "Geniş". Kentlerden biri beton zeminden göğe uzanan sıkış tepiş apartmanlarla kaplı, diğeri ise yemyeşil bir ovaya yayılmış. Birinde yaşamı kurallar belirliyor, öbüründe zevkler. Birinde neredeyse hiç gülünmüyor, öbüründe günler kahkahayla başlıyor... Şiba ile Lata'dan söz ediyorum. Yani İrem Uşar'ın yazdığı, Sadi Güran'ın resimlediği LataŞiba'da anlatılan kentlerden. Bu iki kent birbirine hem çok yakın hem de uzak. Yakın, çünkü onları ayıran tek şey, yüksek duvarlar. Uzak, çünkü aralarında yıllar süren bir küslük var.

ŞLOPGEN İLE DARA

Kitap iki bölümden oluşuyor. Önce Dara'nın ağzından Darlar kenti Şiba'yı

dinliyoruz. Sonra da Şlopgen'den Genişler kenti Lata'yı. Şiba'ya bir "yasaklar diyarı" demek yersiz olmaz. Geniş olan her şey yasak, hatta "geniş" kelimesi bile. Evlerine güneş girmeyen kentte hiç hayvan yok, yeşil yok, toprak yok, eğlence yok. Hayal kurmak serbest ama onun da sınırları belli. Yepyeni ve farklı bir hayal kurmak yasak! Şlopgen'in anlattığı Lata ise neredeyse "harikalar diyarı". Nereye baksanız yemyeşil; gün boyu şarkılar söylenen, gülüp eğlenilen, kimin canı ne isterse yaptığı bir yer.

Her ikisinde de çocuklar yanı başlarındaki kentten bihaber büyümüş. Ne kitaplarında ne dinledikleri öykülerde, ne de başka bir yerde duvarların ötesinde böyle bir yer olduğundan söz ediliyor. Derken iki kentte birbirinden habersiz iki çocuk, gözlerinin önünde beliren ama başkalarının görmek istemediği ipuçlarının peşine düşüyor, sonunda el ele vererek tüm dengeleri değiştirecekleri bir maceraya atılıyorlar.

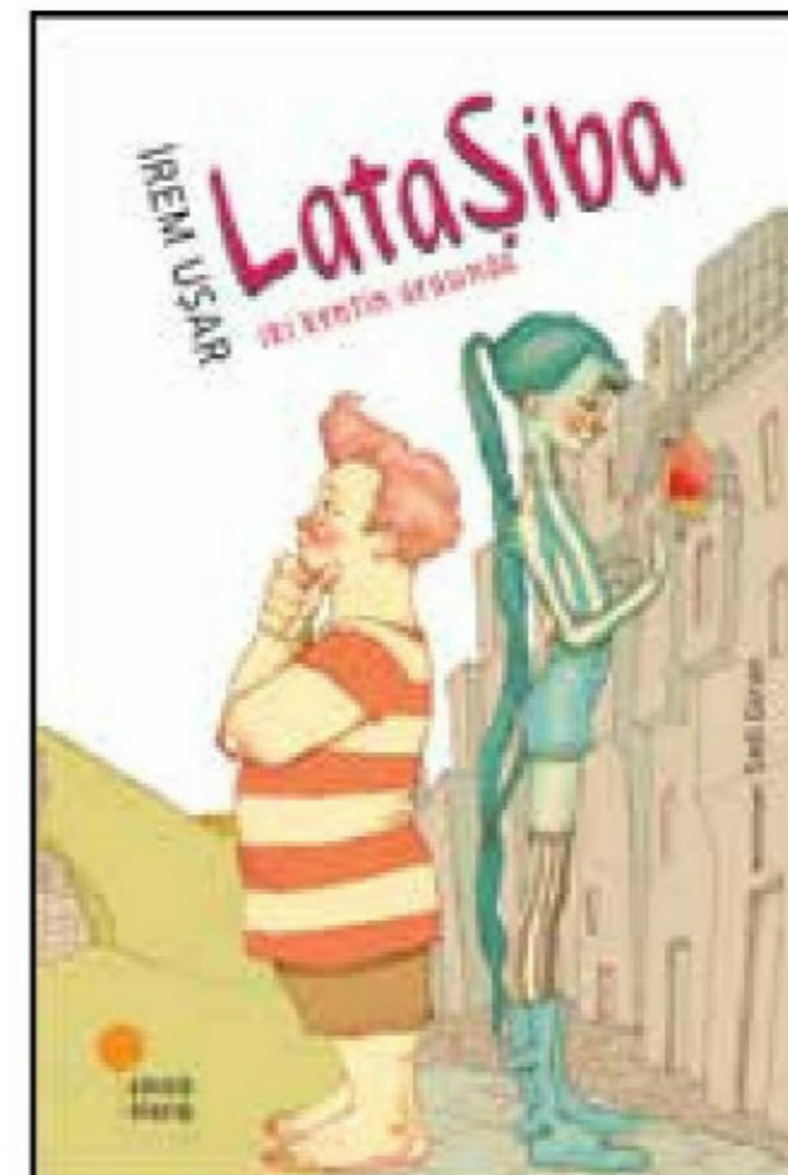
Gelelim kitaptaki satır aralarına. Şiba'nın anlatıldığı bölümde, resmi ideolojinin nasıl kök salıp

güçlendiği hikâyeye ustalıkla yerleştirilmiş. Fantastik bir evrende çok tanıdık unsurlarla karşılaşılıyor. Tabiri caizse, doğru belletilen tüm saçmalıkların mantıklı bir açıklaması yapılmış; kent kütüphanesi ideolojiyi besleyen kitaplarla donatılmış. En önemlisi de Dara'nın bütün bu tuhaflıkları normalleştirmiş olması. Kentini öyle tatlı anlatıyor ki, "Güneş o zararlı ışınlarıyla evlerimizde gezemez," ya da "Tüm yollara beton döktük, artık kimsenin ayakkabısı yağmurda çamurlanmıyor," diyor mesela. Elbette hiç şaşırıyoruz çünkü Dara içine doğduğu doğrulardan başka bir hayatın mümkün olduğunu bilmiyor. Fakat çocuk her yerde çocuk işte. Yasakları delmek hoşuna gidiyor, merak ediyor, bildiğiyle yetinmiyor, öğrenmek istiyor, değişimden korkmuyor.

GİZLİ YASAKLAR

Lata'nın anlatıldığı bölümde ise başka metaforlar saklı. Orası adeta düşlerden kopmuş bir kent. Her şey toz pembe, her şey çok güzel! Okur, önce Lata'nın bir hayal diyarı olduğunu düşünüyor ama düşünürken aklının bir

LataŞiba - İki Kentin Arasında
İrem Uşar
Resimleyen: Sadi Güran
Güneşiği Kitaplığı, 136 sayfa

köşesiyle de sorgulamaya girişmesi mümkün; ya insanın canı her gün gülmek istemezse? Derken hikâyenin sonuna doğru oranın da ideal olmadığı anlaşılıyor. Genişler sadece kendilerini sevip kendilerini önemseyen bir halka dönüşmüş, tıpkı Darların yaptığı gibi anlamsız yasaklar koymuş, kendi normlarının dışına çıkan şeyleri yasaklamışlar. İki kent biçimsel olarak farklı ama aslında birbirine çok benzer: İki de insanlara kendi dayattığından başka bir yaşam şansı tanımıyor, onları pek çok anlamda hapsediyor ve kendine benzemeyenlere sırt çeviriyor.

Kitapta kentlerin ayrı ayrı anlatıldığı bölümlerin ardından, bu bölümler boyunca aklımızda beliren "neden" sorularının yanıtlanmasını beklediğimiz sona yaklaşıyoruz. Ancak hikâyenin buradan sonrası birtakım boşluklar içeriyor. Lata ve Şiba kentleri hakkınca tanıtılmışken, tüm düğümlerin çözüldüğü ve kentlerin, yani iki çocuğun keşiştiği son bölüm çok hızlı geçiliyor. Bu son bölümün başlangıcı sayabileceğimiz

sayfalarda, iki kentin birbirine sırt çevirmesine neden olan olayları, hikâyenin önemli bir karakterinden, Ressamlar'ın ağzından dinliyoruz. Fakat anlatılan gerekçe okuru ikna etmeye yetmiyor; çünkü birlikte yaşarken aralarına surlar örece denli birbirine düşman kesilen iki halkın böylesi bir noktaya gelişi, bir anda beliriveren bencilliklere bağlanıyor ve güçlü argümanlarla desteklenmiyor. Ayrılığa kimsenin itiraz etmeyişi, tüm Darlar ve tüm Genişlerin neden bir örnek davrandığı gibi hikâyenin inandırıcılığı açısından önemli olabilecek unsurlar, herhangi bir toplum tahayyülüyle ya da çözümlemeyle açıklanmıyor.

Son bölümdeki buluşma sahnelerinde de nedensellik zemininin güçlü kurulduğunu söylemek zor. Çocuklar, kitabın başından itibaren anlatılan düzlemde ikinci bir düzleme geçip orada buluşuyor, el ele tutuşup mutlulukla iki kentin üzerinde yükseliyorlar. Ancak bu yeni düzlemin neresi olduğu, farklı dünyalara açılan kilitleri elinde tutan Çilingir'in kim olduğu, özellikle de Lata'nın buraya nasıl geçtiği fazla "büyülü" bırakılmış. Başlangıçtan itibaren satır satır örülen fantastik gerçeklik, barışın, göksel nitelik yüklenen ve son anda ortaya çıkıveren bir başka düzlemde ve "kendine benzemeyen biriyle arkadaşlık kurmak" gibi romantik bir çözümle sağlanmış olmasıyla, ayaklarımızın altından kayıp gidiyor.

Ancak yine de LataŞiba, açtığı kapılar ve sordurduğu sorularla, derdini didaktik olmadan ortaya koyabilişiyse, okurun ilgisini son âna kadar canlı tutan hikâyeciliğiyle okunmayı hak ediyor.

